



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

### L'audiovisual com a estímul per revitalitzar el grec clàssic a les aules

Una experiència d'enllaç entre la Secundària i la Universitat

**Solé Gimeno, David**

Universitat de Barcelona

Departament de Filologia Clàssica, Romànica i Semítica

Grup d'Innovació Docent *Cinestèsia*

Gran Via de les Corts Catalanes, 585, 08007, Barcelona, Espanya

dsolog@ub.edu

**Plesa, Denis Cristian**

Universitat de Barcelona

Grup d'Innovació Docent *Cinestèsia*

Gran Via de les Corts Catalanes, 585, 08007, Barcelona, Espanya

dplesa@xtec.cat

**Rion López, Lorena**

Universitat de Barcelona

Grup d'Innovació Docent *Cinestèsia*

Gran Via de les Corts Catalanes, 585, 08007, Barcelona, Espanya

lrion@xtec.cat

**Palomar Pérez, Natalia**

Universitat de Barcelona

Departament de Filologia Clàssica, Romànica i Semítica

Grup d'Innovació Docent Consolidat *Electra*

Gran Via de les Corts Catalanes, 585, 08007, Barcelona, Espanya

npalomar@ub.edu



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

### 1. RESUM:

Davant la precària situació de l'ensenyament de les llengües clàssiques, molts docents han intentat pal·liar les carències dels mètodes tradicionals. A partir de la didàctica experiencial de la Dra. Palomar (UB), el GID *Cinestèsia* pretén aportar material didàctic audiovisual per a la docència del grec. Malgrat la prioritat d'incidir en la Secundària, es vol mantenir una continuïtat més enllà d'aquesta etapa, tot establint un enllaç per afavorir la transició entre l'Institut i la Universitat.

### 2. ABSTRACT:

Faced with the classics teaching precarious situation, many educators try to palliate the flaws of the traditional methods. Parting from Dr. Palomar's experiential learning method, the GID *Cinestèsia* seeks to provide audiovisual learning material for Ancient Greek teaching. Despite the priority of focusing on secondary school level, there is a will to maintain a continuum that goes beyond this stage, setting an auxiliary link in order to ease the transition between High School and University.

### 3. PARAULES CLAU: 4-6

audiovisual, grec clàssic, didàctica experiencial, *grecmetratge*, aprenentatge cooperatiu

### 4. KEYWORDS: 4-6

audiovisual, classical greek, experiential learning, greek-short, cooperative learning



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

### 5. DESENVOLUPAMENT:

#### Introducció

En el context educatiu actual, les llengües clàssiques es troben en una situació d'un interès més aviat precari per part de l'alumnat. La matèria de Grec està, fins i tot, en procés d'extinció en molts centres educatius. Això és degut, entre d'altres factors, a la poca demanda causada, en part, per una promoció social gairebé inexistent. D'altra banda, la metodologia sovint emprada en la seva docència resulta poc dinàmica i, consegüentment, pot esdevenir feixuga. L'anàlisi morfosintàctica dels períodes oracionals i llur posterior traducció són percebudes com a tasques poc atractives. A més, en tractar-se d'una llengua flexiva que ja no és parlada, l'estudi de la gramàtica constitueix un procés bàsicament memorístic, que es pot trobar mancat d'atribució de sentit.

És per això que molts docents intenten pal·liar totes aquestes carències amb noves metodologies i eines tals com la *ludificació*, blogs interactius, *apps*, etc. Malgrat que aquest tipus d'innovació docent és més comú en l'Educació Secundària, el desenvolupament de nous recursos també és present en el context universitari; n'és una mostra evident l'orientació implementada a la Universitat de Barcelona (UB) per la Dra. Natalia Palomar, professora de Filologia Grega.

#### Desenvolupament: primera fase

Des del curs 2001-2002, la Dra. Palomar fonamenta l'aprenentatge del grec clàssic en l'oralitat. En efecte, ha basat la seva metodologia a llegir textos grecs dialogats en veu alta tot copsant, alhora, els continguts lèxics, gramaticals i interpretatius. Com que, per naturalesa, la declamació incita al moviment corporal (*cf.* J. Tolja i T. Puig, 2016), la lectura expressiva del passatge grec dialogat suposa una experiència plena pel que fa a la comunicació d'allò que diu el text (*cf.* D. Pennac, 2016). Aquesta activitat, doncs, incideix de ple en la comprensió de qüestions lingüístiques, literàries i contextuals. A més, elements que, *a priori*, poden semblar superflus (sonoritats, matisos literaris, etc.) es manifesten amb naturalitat en tota la seva pertinència.

La posada en pràctica d'aquesta metodologia -enfront de la tradicional abans comentada- promou un aprenentatge del grec molt més dinàmic i significatiu. La dramatització dels textos permet concebre la lectura en veu alta com una experiència viva (*cf.* J. Larrosa, 2006) del grec, pel fet que hom és capaç de llegir (amb autèntica comprensió) o dir (amb autèntica intenció) quelcom en aquesta llengua. Això promou una *resposta* -també en grec- de la resta de companys, els quals copsen allò que, efectivament, està succeint en escena. Així, l'estudiant experimenta un doble rol: esdevé lector (o actor) i, alhora, oient



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

directe que reacciona a allò que ha comprès en el passatge. En conseqüència, hom passa d'exercir un rol merament passiu a un d'actiu-passiu que es nodreix recíprocament, de tal manera que és l'alumne qui activa el seu propi aprenentatge.

Amb la gravació d'aquesta experiència educativa, va néixer l'anomenat *grecmetratge*. Un *grecmetratge* és la filmació d'una escenificació d'un o diversos passatges de la literatura grega o bé d'una obra dramàtica, realitzada en grec pels alumnes (*vid.* Imatge 1<sup>1</sup>). Els avantatges docents i discents del *grecmetratge* van ser presentats al VII CIDUI (*cf.* N. Palomar i P. Gilabert, 2012).

### **Objectius**

Els objectius que pretén assolir aquesta iniciativa són diversos:

- Estimular l'interès per l'estudi de la llengua grega i la seva cultura, tant en la Secundària com en els primers cursos del grau universitari de Clàssiques.
- Afavorir la comprensió completa -i integrada- del text grec i de tots els elements que el conformen (context, estil, sonoritat, etc.), de manera que es produeixi l'apropiació del mateix.
- Activar l'oralitat del grec clàssic mitjançant la lectura en veu alta, expressiva i dramatitzada.
- Promoure l'aplicació de noves metodologies didàctiques, adaptades al context educatiu actual, en la docència del grec clàssic amb la finalitat de pal·liar carències òbvies del mètode tradicional.
- Fomentar el treball cooperatiu i propiciar la creativitat de l'alumnat en la realització de les diferents tasques que implica un *grecmetratge*.
- Crear un material docent formalment atractiu i fàcilment accessible per a ser visualitzat en qualsevol moment.

### **Desenvolupament: segona fase**

A partir de la bona acceptació dels *grecmetratges* i dels resultats obtinguts, la Dra. Palomar ha continuat experimentant aquesta fórmula (*cf.* N. Palomar, 2013) en diverses assignatures de Grau i de Màster.

---

<sup>1</sup> *Diplodíptico dedicado: Electra (Sófocles) y Lisístrata (Aristófanes)*, Literatura Grega V: Drama, curs 2014-2015. <http://www.ub.edu/ubtv/video/diplodiptico-dedicado-electra-sofocles-y-lisistrata-aristofanes-con-subtitulos>



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

En el context de la darrera promoció del Màster de Formació del Professorat (curs 2016-2017), concretament en l'assignatura d'Innovació Docent, la Dra. Palomar va proposar als estudiants un projecte cooperatiu per realitzar un *grecmetratge* de manera autònoma (vid. Imatge 2<sup>2</sup>). Una de les principals finalitats d'aquesta proposta -duta a terme per en David Solé, en Denis C. Plesa i na Lorena Rion- era viure, alhora, el rol de docent que aplica el mètode i el de discent que s'implica en aquesta experiència. Els resultats van ser considerablement satisfactoris. D'una banda, en la vessant discent, aquest projecte va permetre als estudiants adquirir una comprensió total del text triat d'una manera innovadora, copsant tots els elements lingüístics, literaris i contextuals. D'altra banda, en la vessant docent, l'element audiovisual els va permetre crear un material didàctic, original, permanent i potencialment disponible per a la comunitat d'estudiants i de docents de grec. Finalment, els seus membres van tenir l'oportunitat de desenvolupar tasques vinculades amb llurs intel·ligències múltiples i, pel que fa a les relacions interpersonals de l'equip de treball, tot plegat va afavorir notablement la cohesió del grup.

Conscients de tots aquests avantatges i del potencial de l'audiovisual, els tres estudiants de Màster esmentats en el darrer paràgraf van engegar un projecte d'innovació docent basat en els mateixos fonaments del mètode oral: el Grup d'Innovació Docent (GID) *Cinestèsia* (vid. Imatge 3<sup>3</sup>). En essència, es tracta d'una iniciativa que pretén aportar material didàctic audiovisual per a l'aprenentatge del grec clàssic. El GID *Cinestèsia* pretén compensar les mancances de la docència del grec i promoure el seu coneixement en la Secundària i, conseqüentment, a la Universitat. En efecte, malgrat la primordial voluntat d'incidir en l'àmbit de la Secundària, aquest projecte contempla la seva presència activa més enllà d'aquesta etapa. El GID *Cinestèsia* vol establir, doncs, un ferm lligam per afavorir la transició entre l'Institut i la Universitat.

Si bé el concepte *cinestèsia* ja existeix en el diccionari com un terme científic-mèdic, se n'han reinterpretat els seus ètims des d'un punt de vista diferent. S'ha concebut aquest mot, doncs, com el conglomerat format per la *kinesis* (κίνησις) -el moviment- que comporta el cinema *stricto sensu* i les *aisthéseis* (αἰσθήσεις) -les sensacions, centrades especialment en la combinació de la percepció auditiva i visual- que tota pel·lícula aporta als seus espectadors. En efecte, són aquestes sensacions el canal a través del qual es pretén conformar els coneixements.

En el marc d'aquest projecte (cf. D. Solé, D. C. Plesa i L. Rion, 2017), s'estan explorant diferents formats audiovisuals per tal de aportar un ampli ventall de material didàctic.

<sup>2</sup> *El judici de Paris amb Proemi d'Orenetes*, Innovació Docent, curs 2016-2017. <https://goo.gl/Y7Frr2>

<sup>3</sup> Imatge extreta de: <http://www.cinestesiagid.com>



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

Entre d'altres, s'estan produint *grecometratges*, seqüències d'il·lustracions i imatges amb els seus conceptes en grec (pronunciats en veu alta i/o transcrits directament) i vídeos més específics que versen sobre qüestions gramaticals. Amb aquests materials, es vol no només fomentar el rol actiu-passiu abans comentat sinó també provocar l'interès per l'estudi de la matèria amb un estímul nou i atractiu: l'audiovisual en grec.

El GID *Cinestèsia* ja compta amb diverses aplicacions pràctiques dels seus audiovisuals a les aules, tant a la Secundària com a la Universitat. En el cas de la Secundària, s'han dut a terme intervencions puntuals amb el material confegit fins al moment: la reacció a l'ús de l'audiovisual en un matèria com el Grec va resultar sorprenent i alhora motivador<sup>4</sup>. Pel que fa a la Universitat, s'han realitzat dues aplicacions de dos audiovisuals del GID *Cinestèsia*.

El primer d'ells consisteix en una seqüència d'imatges amb una lectura oral d'un passatge dels *Relats Verídics* de Llucià, que compta amb la presència d'uns subtítols per facilitar-ne la comprensió (*vid.* Imatge 4). El principal contingut didàctic del vídeo és la sonoritat del grec i la seva representació alfabètica. El novembre del 2017, la Dra. Palomar va fer servir aquest material en una assignatura d'iniciació al grec, comuna a tots els graus de filologia. Un cop finalitzada la sessió, els alumnes van respondre una enquesta per tal de valorar tant el seu nivell de satisfacció com la utilitat del vídeo. Els resultats de l'enquesta foren positius, ja que la gran majoria de l'alumnat (un 87,23%) va considerar que el vídeo l'havia ajudat força a l'hora d'associar els sons i les grafies gregues; a més, un 85,11% dels alumnes també va considerar que es tractava d'un material útil (*vid.* Figura 6).

El segon d'aquests audiovisuals presenta, com a contingut gramatical, les preposicions gregues (*vid.* Imatge 5): consisteix en un breu relat sobre les activitats que realitza el protagonista quotidianament. En la descripció de cadascuna d'aquestes accions, van apareixent diversos usos preposicionals que es poden identificar tant visualment (amb les imatges i els subtítols) com auditivament (amb una veu en *off*). Els membres del GID *Cinestèsia* van posar a prova aquest material en una classe d'Introducció al Grec II de primer curs de Filologia Clàssica (maig 2018). Tal com es va procedir amb l'aplicació anterior, en aquesta ocasió es van obtenir una sèrie de resultats a partir de dues enquestes (una prèvia i una posterior a la sessió) i uns exercicis avaluadors. En termes generals, el nivell de coneixement sobre les preposicions gregues va augmentar considerablement: mentre que la majoria de l'alumnat afirmava que tenia un nivell previ entre baix i molt baix (un 64%), després de la sessió, tots consideraven que havien assolit un nivell de coneixement entre normal (40%) i alt (60%) (*vid.* Figura 6). Una prova d'aquest fet són els resultats dels exercicis, que foren força favorables: la totalitat de

---

<sup>4</sup> Institut Francesc Ferrer i Guàrdia, abril del 2018.



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

l'alumnat supera satisfactòriament les proves (amb un 7,4/10 de mitjana), dels quals un 40% no havia cursat Grec al Batxillerat.

### **Conclusions**

Aquesta iniciativa ja ha obtingut els seus primers fruits en el món de la didàctica de les llengües clàssiques. D'una banda, el GID *Cinestèsia* va ser presentat al GIDC *Electra* de la Secció de Filologia Grega de la UB (octubre 2017). El GIDC *Electra* es presta a estudiar seriosament aquesta proposta durant els propers mesos, per tal d'incorporar-la en el marc del seu projecte anual. En l'àmbit de la divulgació del món clàssic, el GID *Cinestèsia* tingué l'oportunitat de fer conèixer les seves bases en el context del XIII Fòrum Auriga, celebrat a Reus (novembre 2017). Arran d'aquesta trobada, el GID *Cinestèsia* va establir un contacte amb el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya; gràcies al seu finançament, el GID *Cinestèsia* durà a terme un curs de formació del professorat d'Educació Secundària (juliol 2019). En aquestes jornades, el grup oferirà una visió àmplia de la rellevància del món audiovisual en la societat i, més concretament, tractarà la seva aplicació pràctica a l'assignatura de Grec.

En conclusió, l'audiovisual pot constituir una alternativa eficaç i útil per reorientar la situació actual de la docència del grec clàssic, tant a la Secundària com a la Universitat. Aquesta singular experiència docent i discent, generada a la Universitat, està configurant una metodologia innovadora per a la docència del grec clàssic que és aplicable a l'àmbit de la Secundària. En la mesura que es dugui a terme efectivament, és previsible que els estudiants s'animin a continuar l'aprenentatge del grec. I, amb la possible incorporació del mètode al grau de Clàssiques, es crearia un nou enllaç que potenciarà un cercle virtuós entre ambdós àmbits educatius.





## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

### 5.1. FIGURA O IMATGE 1



### 5.2. FIGURA O IMATGE 2







## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

FIGURA O IMATGE 3



5.3. FIGURA O IMATGE 4





## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

FIGURA O IMATGE 5



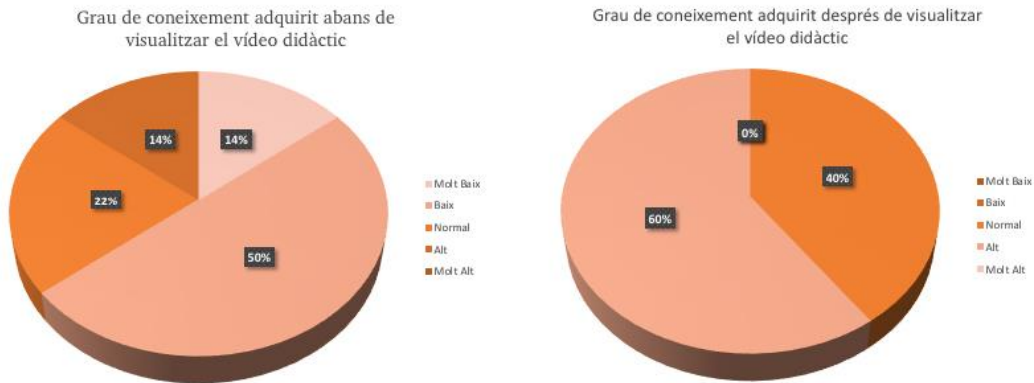
5.4. FIGURA O IMATGE 6



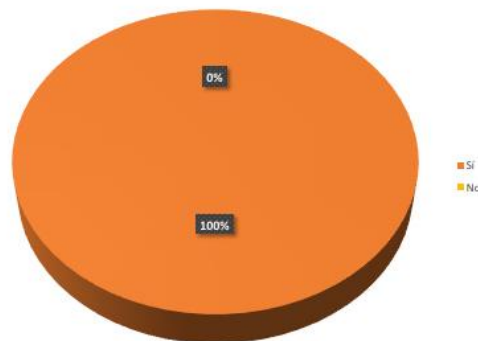
## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

### Sessió sobre preposicions gregues. Primer curs de Filologia Clàssica UB (maig 2018)

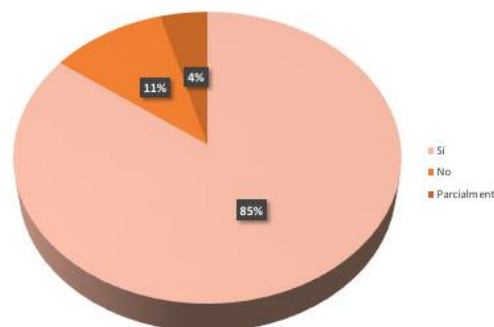


#### Utilitat del material per a l'aprenentatge del grec



### Sessió sobre el so del grec i la seva representació alfabètica Primer curs de Filologies diverses UB (novembre 2017)

#### Utilitat del material per a l'aprenentatge del grec





## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---



## ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

---

### 6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES (segons normativa APA)

Larrosa, J. (2006) "Sobre la experiència", a *Aloma. Revista de psicologia, ciències de l'educació i l'esport*, n.19 (pp. 87-112).

Palomar, N. i Gilabert, P. (2012) "El griego(breve)metraje: nacimiento, crianza y presentación en sociedad", a *Revista del CIDUI*, n. 1, 15 pp.

Palomar, N. (2013). "Per art de 'grecmetratge': Llucià mimodramatitzat", a *Auriga. Revista de divulgació del món clàssic*, n. 68 (pp. 44-45)

Pennac, D. (2016). *Como una novela*. Barcelona: Anagrama. Colección Argumentos.

Solé, D., Plesa, D.C., Rión, L. (2017) "Presentació del nou Grup d'Innovació Docent Cinestèsia", a *Auriga. Revista de divulgació del món clàssic*, n. 90 (pp. 13-14)

Tolja, J. i Puig, T. (2016) "Insegnare col corpo", a Tolja, J. i Puig, T. (ed.), *Essere Corpo* (pp. 158-169). Milano: Tea Edizioni.